26.08.2021

POL-2021-67956

Giltighetstid
1.9.2021-31.8.2026

Författningsgrund
Polisförvaltningslagen

Ändrar/Upphäver
POL-2019-27213, 4.7.2019 Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning ur landet

Målgrupper
Polisen

Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning ur landet

Innehåll

1 Allmänt ... 3
2 Utredning av förutsättningarna för avlägsnande ur landet som en del av förvaltningsprocessen ... 4
3 Ombudets, biträdets och stödpersonens roll i utlänningsprocessen ... 5
4 Delgivning ... 6
5 Verkställbarheten av ett beslut om avlägsnande ur landet ... 8
5.1 Verkställbarheten av utvisningsbeslut ... 9
5.2 Verkställbarheten av avvisningsbeslut – 201 § 1 mom. i utlänningslagen ... 11
5.3 Verkställbarheten av ett avvisningsbeslut som meddelats en person som sökt internationellt skydd ... 11
5.3.1 Verkställbarheten av beslut som fattas vid påskyndade asylförfaranden ... 12
5.4 Inverkan av en ny asylansökan på verkställigheten ... 13
5.5 Registrering av ny ansökan ... 15
5.6 Verkställighet av avlägsnande ur landet av unionsmedborgare och därmed jämförbara personer samt deras familjemedlemmar – 201 a § i utlänningslagen ... 15
5.7 Inverkan av andra anhängiggjorda ansökningar om uppehållstillstånd på verkställbarheten ... 17
5.8 Krav på förflyttning till någon annan medlemsstat ... 17
6 Förbud mot och avbrytande av verkställighet ... 18
6.1 Förfrågningar om verkställighetsförbud hos förvaltningsdomstolen ... 18
6.2 Begäran om påskyndad behandling till högsta förvaltningsdomstolen ... 19
6.3 Meddelande av verkställighetsförbud som förordnats av Europadomstolen eller ett övervakningsorgan inom FN ... 19
6.3.1 Åtgärder när ett verkställighetsförbud har inkommit ... 20
6.3.2 Begäran från Europadomstolen om tilläggsuppgifter ... 20
7 Avlägsnande ur landet ... 21
7.1 Samtal om avlägsnande ur landet ... 21

7.2 Assisterad frivillig återresa 22
7.3 Övervakat avlägsnande ur landet 23
7.4 Ledsagat avlägsnande ur landet 24
7.5 Resekostnader som uppstår i destinationslandet för en person som återsänds med ledsagare 25
7.6 Meddelande av inreseförbud när en utlänning inte har avlägsnat sig ur landet inom den tidsfrist som fastställts för frivillig återresa enligt 147 a § 26
8 Upphörande av mottagningstjänsterna 26
9 Säkringsåtgärder 27
10 Omhändertagande av en asylsökandes resedokument med stöd av 95 § i utlänningslagen 28
11 Samarbete med olika parter i anslutning till verkställigheten 29
11.1 Samarbete med förläggningarna 29
11.2 Samarbete med Brottspåföljdsmyndigheten 30
11.3 Samarbete med myndigheterna i destinationslandet 31
11.4 Samarbete med UNHCR 31
11.5 Samarbete med diskrimineringsombudsmannen 31
11.6 Hjälpsystemet för offer för människohandel 31
11.7 Samarbete med Institutet för hälsa och välfärd (THL) 32
12 Registreringar 32
12.1 Informationssystemet för polisärenden, ...32
12.2 Signalement 32
12.3 Eurodac 32
12.4 UMA 33

1 Allmänt

Syftet medanvisningen är att i hela landet harmonisera verkställigheten av de beslut om avvisning och utvisning som fattats på basis av utlänningslagen (301/2004). Vid tillämpning av anvisningen ska uppmärksamhet fästas vid huruvida beslutet som ska verkställas gäller en tredjelandsmedborgare som avses i utlänningslagen eller en unionsmedlem eller dennas familjemedlem (som kan vara tredjelandsmedborgare).

Polisstyrelsen har separat utfärdat en *föreskrift om ansvarsfördelningen i fråga om verkställigheten av beslut om avlägsnande ur landet* POL-2017–5403. Föreskriften innehåller anvisningar om förfarandet och ansvaret mellan olika polisenheter i verkställigheten av beslut om avlägsnande ur landet.

Utlänningslagen innehåller föreskrifter om förutsättningarna för att en utlänning ska ha rätt att resa in till och vistas i Finland. Polisen ska vidta åtgärder för att neka en utlänning inresa, avvisa eller utvisa en utlänning, eller på det sätt som avses i 149 b § i utlänningslagen kräva att utlänningen beger sig till någon annan av Europeiska unionens medlemsländer, om hen inte uppfyller förutsättningarna för inresa eller vistelse i landet.

Avlägsnande av en utlänning ur landet kräver ett beslut om avvisning eller utvisning samt verkställighet av beslutet. Migrationsverket fattar beslutet om avlägsnande ur landet. På polisens eller gränskontrollmyndighetens framställning eller på initiativ av Migrationsverket anhängiggörs en utvisning. Polisen eller gränskontrollmyndigheten kan fatta ett beslut om avvisning inom tre månader räknat från datum för utlänningens inresa. Ett avvisningsärende kan också anhängiggöras på polisens framställning eller Migrationsverkets initiativ. Ett beslut om avlägsnande ur landet verkställs av polisen eller gränskontrollmyndigheten. I vissa fall har den som meddelats ett beslut om avlägsnande ur landet rätt till assisterad frivillig återresa.

Vid verkställighet av beslut om avvisning och utvisning ur landet får utlänningens rättigheter inte begränsas mer än nödvändigt. Avlägsnandet ur landet ska genomföras med respekt för familjens sammanhållning och barnets bästa. Kommittén för barnets rättigheter har i flera sammanhang understrukit att kravet på att bedöma barnets bästa är absolut: artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) ger inte konventionsstaterna prövningsrätt i frågan. Enligt kommittén ska alla förvaltningsmyndigheter, däribland polisen, i sina enskilda beslut bedöma barnets bästa. Barnets bästa ska vara vägledande både för besluten och för verkställighetsåtgärderna. Omständigheter som eventuellt skjuter upp eller hindrar verkställigheten ska beaktas. Ett beslut ska dock verkställas utan oskäligt dröjsmål och med tillämpning av ändamålsenliga metoder.

Ingen får avvisas, utvisas eller till följd av nekad inresa sändas tillbaka till ett område där han eller hon kan bli utsatt för dödsstraff, tortyr, förföljelse eller annan behandling som kränker människovärdet, eller till ett område från vilket han eller hon kan bli sänd till ett sådant område.

Polisen ska informera den som ska återsändas om tidpunkten för när hen avlägsnas ur landet så snart det är möjligt. Undantagsvis kan polisen enligt undersökningsledarens avgörande låta bli att meddela tidpunkten på förhand, om polisen känner till omständigheter som kan äventyra verkställigheten av avlägsnandet.

En utlänning som avlägsnas ur landet ska ges en möjlighet att kontakta sina anhöriga samt träffa dessa samt andra personer som hen har rätt att kontakta (Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter 116/2002, Polisstyrelsens anvisning: Bemötande av personer som tagits i polisens förvar 2020/2013/5490, anvisningens giltighetstid har förlängts genom beslut POL-2020-877).

Enligt artikel 36 i Wienkonventionen (FördrS 50/1980) ska en utlänning få hålla kontakt med sitt lands konsulära tjänsteman.

En person som avlägsnas ur landet får ta med sig sina tillgångar. Om en person som ska avlägsnas ur landet beslutar eller på grund av en stor mängd saker blir tvungen att lämna en del av sina tillgångar i landet, ska hen ges möjlighet att ordna med dessa saker.

I princip ska den som återsänds tillåtas att använda sin mobiltelefon vid tidpunkten för avlägsnandet ur landet. Telefonen kan tas bort i säkerhetskontrollen, om det finns grundad anledning att bedöma att besittningen av denna äventyrar utförandet av polisuppdraget eller utgör en fara för kunden. Prövningen görs från fall till fall. Gällande detta finns Polisstyrelsens brev POL-2017-11035 som ska beaktas.

2 Utredning av förutsättningarna för avlägsnande ur landet som en del av förvaltningsprocessen

Tillämpning av utlänningslagen till exempel inom asylförfarandet är ett förvaltningsförfarande som omfattar mottagning av ansökan, utredning av ärendet och utfärdande av beslut. Vid förvaltningsförfarande tillämpas förvaltningslagen (434/2003) och bestämmelserna om utredning av ärenden i dess 6 kap., om det inte finns bestämmelser som avviker från förvaltningslagen i utlänningslagen. I förvaltningsförfarandet enligt utlänningslagen tillämpas bestämmelserna om ombud och biträde i 12 § i förvaltningslagen på det sätt som föreskrivs i 8 § 4 mom. i utlänningslagen.

Förvaltningslagen och grunderna för god förvaltning ska beaktas även i övrigt vid tillämpningen av utlänningslagen eftersom de inte gäller enbart förvaltningsförfarandet. Förvaltningslagen främjar god förvaltning och rättsskydd i förvaltningsärenden men också inom myndighetsverksamheten som helhet. Enligt 6 § i förvaltningslagen ska myndigheterna bemöta dem som uträttar ärenden hos förvaltningen jämlikt och använda sina befogenheter enbart för syften som är godtagbara enligt lag. Myndigheternas åtgärder ska vara opartiska och stå i rätt proportion till sitt syfte. Åtgärderna ska skydda förväntningar som är berättigade enligt rättsordningen.

I 4 § 2 mom. i utlänningslagen föreskrivs om tillämpningen av polisundersökning i fråga om utredningen av förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och avlägsnande ur landet. En

polisundersökning kan komma att tillämpas som ett sätt att utreda ett förvaltningsärende vid förvaltningsförfarande i enlighet med utlänningslagen, men också för att utreda ett enskilt ärende utan att det är fråga om utredning av ett förvaltningsärende vid förvaltningsförfarande. Vid polisundersökning är det fråga om utredning av ett förvaltningsärende eller ett annat enskilt ärende under användning av behörighet till tvångsåtgärder eftersom till exempel förvaltningslagen inte omfattar en behörighet att ålägga en utlänning att utreda ärendet frivilligt i ett förvaltningsärende. I detta fall härleds behörigheten att utreda ärendet uttryckligen från bestämmelserna om polisundersökning.

I anslutning till behandlingen av utlänningsärenden kan man hamna i en situation där det uppkommer brottsmisstanke till exempel gällande förfalskning av resehandlingar. I det fallet är det klart fråga om en brottsutredning bestämmelserna i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen tillämpas på.

På identifiering i anslutning till avlägsnande ur landet tillämpas bestämmelserna om polisundersökning. Den som ska identifieras är skyldig att infinna sig på polisinrättningen på kallelse och att vara närvarande högst sex timmar vid behandlingen av sitt ärende. I kallelsen ska det ärende som är under utredning och den kallades ställning som part i polisundersökning meddelas. Den som ska identifieras ska informeras om identifieringstillfällets gång och syfte. Den som ska identifieras har rätt att anlita biträde vid tillfället. Polisen ska vid behov se till att partens rättsskydd genomförs de facto under polisundersökningen.

Den målsägande och hans lagliga företrädare ska hålla sig till sanningen när de redogör för den sak som undersöks och svarar på de frågor som ställs.

Vid identifieringstillfället ska man säkerställa att utomstående inte får kännedom om sekretessbelagd information om asylärendet. Med utomstående avses också instanser som deltar i identifieringen och medverkar i beviljandet av resedokument.

3 Ombudets, biträdets och stödpersonens roll i utlänningsprocessen

Ombudets, biträdets och särskilt olika stödpersonens roll i hanteringen av utlänningsärenden har orsakat oklarheter upprepade gånger. Oklarhet har orsakat särskilt frågan om hur den lagstiftning som ska tillämpas vid utredningen av ärendet tolkas i förvaltningsförfarandet enligt utlänningslagen och i enskilda polisundersökningsärenden.

Under polisundersökning som sker under förvaltningsförfarandet tillämpas förvaltningslagens bestämmelser om ombud och biträde om inte genomförandet av den berörda partens rättsskydd förutsätter att förundersökningslagen tillämpas. I enskilda polisundersökningsärenden bygger regleringen av ombud, biträde eller annan företrädare för den berörda parten däremot på skyldigheten att trygga den berörda partens rättsskydd i enlighet med 21 § i grundlagen. Då kan man i fråga om den berörda partens ombuds eller biträdes behörighet stödja sig på regleringen i förvaltningslagen, om inte genomförandet av den berörda partens

rättsskydd förutsätter att förundersökningslagen tillämpas. Förundersökningslagen kan komma att tillämpas när den berörda partens rättsskydd förutsätter att ett biträde som uppfyller vissa behörighetsvillkor anlitas. I detta fall sköter polisen om att den berörda partens rättsskydd faktiskt genomförs.

I förvaltningslagen avses med ombud en person som har rätt att på huvudmannens vägnar agera i ett ärende. Ombudet kan vara till exempel en advokat eller ett offentligt rättsbiträde. Ett ombud behöver dock inte uppfylla några särskilda behörighetsvillkor, och således kan också andra än sådana som fått juridisk utbildning vara ombud i ett förvaltningsärende. Ombudet ska visa upp en fullmakt eller på något annat sätt tillförlitligt visa att personen är berättigad att företräda huvudmannen.

Lagstiftningen ställer inga villkor för dem som handlar som ett sådant biträde som avses i förvaltningslagen. I regeringens proposition om saken konstateras det endast att ett biträde verkar vid sidan av huvudmannen och bistår denne med juridisk hjälp. Således kan vilken lämplig person som helst i praktiken fungera i denna roll vid förvaltningsförfarande.

Begreppet stödperson definieras inte i lagstiftningen. Polisen ska i sin verksamhet sträva efter en lagtolkning som är positiv till de grundläggande och mänskliga rättigheterna och främja genomförandet av god förvaltning och rättsskydd i förvaltningsärenden. För att dessa principer kan förverkligas ska en stödperson – oavsett vilken term som används om personen i olika sammanhang – jämföras med ett biträde. Personen har rätt att närvara vid behandlingen av ett förvaltningsärende, dvs. till exempel i asylprocessen, om det inte förbjuds separat med stöd av 12 § 2 mom. i förvaltningslagen.

Efter en fallspecifik prövning kan polisen förbjuda en olämplig person att agera som ombud, biträde eller stödperson. Om polisen meddelar ett förbud att uppträda ska ett motiverat skriftligt beslut jämte besvärsanvisning ges till den berörda personen. Dessutom ska ett motiverat beslut ges till en person som utfärdats förbud att uppträda hos myndigheten. Det finns inga separat uppräknade grunder för förbundet, men det kan bli aktuellt med ett förbud exempelvis om biträdet uppträder på ett störande sätt i anslutning till behandlingen av ärendet. Sökande av ändring av förbudet förhindrar inte att behandlingen av ärendet fortsätter om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Som utgångspunkt ska betraktas att de personer vars närvaro den berörda parten själv tillåter ska få vara med i processen. En begränsning av denna rättighet ska ha lagliga grunder. I grunderna ska intresset att utreda ärendet beaktas tillsammans med den berörda partens rättsskydd och genomförandet av god förvaltning.

4 Delgivning

Ett beslut om avvisning eller utvisning som utfärdats med stöd av utlänningslagen ska delges på det sätt som föreskrivs närmare i utlänningslagen.

Migrationsverket sänder de beslut om avlägsnande ur landet som ska delges genom utlänningsregistret (UMA) till polisinrättningen som svarar för avlägsnandet ur landet. Beslutet sänds inte per post till polisen, om det inte finns några handlingar som ska returneras till mottagaren av delgivningen. Om beslutet inkluderar handlingar som ska skickas tillbaka, ska dessa sändas per post till polisinrättningen som svarar för avlägsnandet ur landet. Polisen ska se till att besluten utan dröjsmål delges kunden.

I brådskande fall kan ett avvisningsbeslut som sänts per fax eller e-post till myndigheten delges en utlänning, om beslutet har undertecknats av beslutsfattaren.

Ett beslut om avlägsnade ur landet som fattats av Migrationsverket delges utlänningen genom polisen på utlänningens vistelseort eller den gränskontrollmyndighet som sköter ärendet. Då det gäller ett avvisningsbeslut som fattats av polisen eller gränskontrollmyndigheten svarar den som fattat beslutet eller den för verkställigheten ansvariga polisen eller gränskontrollmyndigheten för delgivningen. En utlänning efterlyses, om hens vistelseort är okänd och hen inte kan nås för delgivning av beslutet.

Innan ett beslut delges en utlänning ska hen informeras om sin rätt att anlita biträde. I samband med verkställigheten ordnar polisen behövlig tolkning och översättning av handlingar. Polisen får inte under något skede av processen för avlägsnande ur landet använda familjens barn som tolk när den behandlar familjens angelägenheter. Utlänningen ska också få en tolkning av besvärsanvisningen, såvida inte anvisningen har tryckts på ett språk som beslutsmottagaren förstår. En utlänning har i fråga om ett beslut som gäller hen rätt att få information på sitt modersmål eller på ett språk som det finns grundad anledning att anta att hen förstår. I delgivningen av ett beslut ska bestämmelserna i utlänningslagen iakttas.

Om beslutet omfattar ett inreseförbud ska kunden i anslutning till delgivningen informeras om att brott mot inreseförbud är straffbart.

Ett beslut ska undertecknas av utlänningen samt av hen befullmäktigat ombud, delgivaren eller ett delgivningsvittne samt tolken/personen som verkat som tolk. Om ett ärende sköts med hjälp av telefontolkning ska detta antecknas i handlingen. Originalet av beslutet lämnas till utlänningen själv eller ett av hen befullmäktigat ombud. Både originalet och kopian ska innehålla en delgivningsanteckning.

Om personen vägrar underteckna delgivningen, gör delgivaren en anteckning i delgivningsintyget om personens vägran och om anledningen till att personen vägrar underteckna. Vägran bekräftas med delgivarens och delgivningsvittnets underskrifter.

I delgivningen görs en synlig anteckning om det språk som beslutet har översatts till. Av Migrationsverkets beslut sänds en kopia, inklusive delgivningsanteckningarna, till Migrationsverket. Den som delgett beslutet gör en anteckning om delgivningen i UMA-systemet som upprätthålls av Migrationsverket.

I samband med delgivningen informeras kunden om alternativen för återresan. Dessa omfattar återresa på egen bekostnad, assisterad frivillig återresa samt återsändning som verkställs av polisen, antingen övervakad eller ledsagad.

I samband med delgivningen informeras kunden också om att mottagningstjänsterna upphör (punkt 6).

Då det gäller en avvisning som kan verkställas omedelbart ska utlänningen ges en faktisk möjlighet att söka ändring.

Om kunden meddelar eller genom sitt beteende uttrycker att hen motsätter sig verkställigheten, ska polisen överväga att vidta de säkringsåtgärder som avses i utlänningslagen för att säkerställa verkställigheten av ett beslut om avlägsnande ur landet (punkt 7).

5 Verkställbarheten av ett beslut om avlägsnande ur landet

Besluten om avlägsnande ur landet som tas upp i utlänningslagen omfattar utvisning (143 §), avvisning (142 §) samt nekad inresa (142 §). I denna anvisning behandlas utvisning och avvisning. Föreskrifter om nekad inresa (förhindrande av inresa vid de yttre gränserna) finns i artikel 13 i kodexen om Schengengränserna, och i praktiken tillämpas denna metod av gränskontrollmyndigheten. Polisen fungerar som gränskontrollmyndighet på Birkala, Jyväskylä och Kuopio flygplatser.

Bestämmelserna om verkställighet av avlägsnande ur landet som gäller medborgare i Europeiska unionen och därmed jämförbara personer (UtlL 10 kap.) avviker från de bestämmelser som gäller andra utlänningar (s.k. tredjelandsmedborgare). Verkställigheten av beslut om avlägsnande ur landet som gäller personer som ingår i denna grupp behandlas i punkt 5.5 i denna anvisning.

Ett beslut om avlägsnande ur landet kan verkställas antingen när beslutet 1) vunnit laga kraft eller 2) när beslutet enligt utlänningslagen kan verkställas redan innan beslutet vunnit laga kraft.

Om man för den person som ska avlägsnas med stöd av 147 a § i utlänningslagen utfärdat en tidsfrist inom vilken personen frivilligt kan avlägsna sig från landet, kan ett verkställbart beslut definitionsmässigt inte verkställas under fristen i fråga.

När ett beslut om avlägsnande ur landet har blivit verkställbart är polisen i egenskap av behörig myndighet skyldig att försäkra sig om att den utlänning som beslutet gäller avlägsnar sig ur landet (UtlL 151 §).

Verkställbarheten av ett beslut om utvisning fastställs utifrån utvisningsgrunden. Brottsrelaterade utvisningsbeslut kan principiellt verkställas tidigare än utvisningsbeslut som utfärdats på annan grund.

Ett avvisningsbeslut kan i princip verkställas trots ett ändringssökande, om inget annat bestäms av förvaltningsdomstolen.

Det finns separata regler för verkställighet av avvisning av personer som sökt internationellt skydd. Beroende på grunden för behandlingen av en ansökan kan den som meddelats ett avvisningsbeslut ha rätt att i Finland vänta på förvaltningsdomstolens avgörande medan avvisningsbeslut som fattats på basis av beslut om internationellt skydd i ett påskyndat förfarande blir verkställbara redan innan förvaltningsdomstolen meddelat sitt beslut, om inget annat bestäms av förvaltningsdomstolen.

Ett beslut om avlägsnande ur landet kan med samtycke från den som ska avlägsnas ur landet verkställas redan innan det blir verkställbart (UtlL 202 §).

Innan avlägsnandet ur landet verkställs ska den polisinrättning som svarar för verkställigheten hos förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen ta reda på huruvida ett förbud mot verkställighet har meddelats i ärendet.

5.1 Verkställbarheten av utvisningsbeslut

Enligt 200 § 1 mom. i utlänningslagen får ett beslut om utvisning som får överklagas genom besvär inte verkställas förrän beslutet har vunnit laga kraft, om inte något annat föreskrivs i utlänningslagen. Om det behövs besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen i ärendet hindrar besvären inte verkställigheten av beslutet, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Tidpunkten för verkställbarheten av utvisningsbeslut beror på den grund på vilken utvisningsbeslutet utfärdats. Enligt 200 § 2 mom. i utlänningslagen får ett utvisningsbeslut som har fattats med stöd av 149 § 1 mom. 2–4 punkten eller 4 mom. i utlänningslagen verkställas tidigast 30 dagar efter det att beslutet har delgetts, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut om utvisning får dock inte verkställas förrän en i 198 b § 2 mom. i utlänningslagen avsedd ansökan har avgjorts.

Bestämmelsen om verkställighet innebär i praktiken att s.k. brottsrelaterade utvisningsbeslut principiellt kan verkställas tidigare än utvisningsbeslut som utfärdats på andra grunder.

Enligt grundregeln i 200 § 1 mom. i utlänningslagen kan ett utvisningsbeslut verkställas tidigast när Migrationsverkets beslut inte har överklagats inom utsatt tid (inom 30 dygn från delgivningen). Med andra ord vinner Migrationsverkets beslut laga kraft och det blir verkställbart när besvärstiden gått ut, om beslutet inte har överklagats.

Om ändring söks i Migrationsverkets beslut, kan detta inte verkställas innan förvaltningsdomstolen meddelat sitt avgörande. Om förvaltningsdomstolen avvisar besvären blir utvisningsbeslutet ännu inte lagakraftvunnet till följd av beslutet. Eftersom det inte är tillåtet att söka ändring i förvaltningsdomstolens beslut utan besvärstillstånd, krävs inte längre laga kraft, och beslutet blir verkställbart när det delgetts den som ska utvisas om högsta förvaltningsdomstolen inte separat förbjuder verkställigheten.

Den största skillnaden mellan bestämmelsen om verkställighet av brottsrelaterade utvisningsbeslut i 200 § 2 mom. i utlänningslagen och grundregeln är att ett överklagande som gäller Migrationsverkets beslut inte automatiskt ger den överklagande rätt att stanna kvar i väntan på förvaltningsdomstolens avgörande av överklagandet. Den överklagande har dock möjlighet att ansöka om uppskov av beslutets verkställighet i anslutning till överklagandet. Avvikande från avvisningsbeslut kan ett utvisningsbeslut bli verkställbart först efter att förvaltningsdomstolen fattat beslut om ansökan som gäller beslutets verkställbarhet. Ingen tidsfrist har fastställts för förvaltningsdomstolens avgörande om ansökan.

Om ett i 2 mom. avsett beslut om utvisning har fattats om en utlänning vars flyktingstatus eller status som alternativt skyddsbehövande har upphört, får beslutet, som får överklagas genom besvär, inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft, står det i 200 § 3 mom. i utlänningslagen. Om det behövs besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen i ärendet hindrar besvären inte verkställigheten av beslutet, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Om man således utfärdat ett brottsrelaterat utvisningsbeslut till en person vars status som gäller åtnjutande av internationellt skydd har förfallit, fastställs verkställbarheten enligt grundregeln i 1 mom.

I 200 a § 5 mom. i utlänningslagen finns en undantagsregel gällande verkställigheten av en utvisning i situationer då den som ska utvisas har haft ett i 51 § avsett tillfälligt uppehållstillstånd på grund av ett tillfälligt hinder för avlägsnande ur landet. Om hindret elimineras och det bestäms att utlänningen ska utvisas, kan beslutet verkställas tidigast den åttonde dagen efter att beslutet delgetts sökande, om inget annat bestäms av förvaltningsdomstolen. Före verkställigheten ska man försäkra sig om att tidsfristen inkluderat minst fem vardagar.

Det bör också observeras att en tidsfrist för frivillig återresa eventuellt har fastställts i utvisningsbeslutet, och inom denna får utvisningen inte verkställas. Ett beslut om avlägsnande ur landet får verkställas då det finns risk för att personen flyr eller personen anses äventyra allmän ordning eller säkerhet (UtlL 200 § 4 mom.). Tidsfristen för en frivillig återresa börjar löpa från tidpunkten då ett beslut blir verkställbart.

Den ändring av utlänningslagen (1022/2018) som trädde i kraft den 1 januari 2019 innehåller en övergångsbestämmelse som lyder som följer: om en framställning om utvisning har gjorts före ikraftträdandet av denna lag ska på det beslut om utvisning som fattats på basis av framställningen tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. I praktiken innebär detta att de nya bestämmelserna om verkställighet av brottsrelaterade utvisningsbeslut inte gäller utvisningsbeslut om vilka framställan gjorts före den 1 januari 2019. Verkställbarheten av utvisningsbesluten i fråga fastställs enligt de bestämmelser som gällde före den 1 januari 2019.

5.2 Verkställbarheten av avvisningsbeslut – 201 § 1 mom. i utlänningslagen

Enligt 201 § 1 mom. i utlänningslagen får ett avvisningsbeslut verkställas trots ändringssökande, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Om det behövs besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen i ärendet hindrar besvären inte verkställigheten av beslutet, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

I ett typiskt avvisningsfall kan ett beslut således verkställas omedelbart efter att beslutet har delgetts den som ska avvisas, och den som ska avvisas har inte rätt att bli i landet för den tid som det tar att anföra besvär eller göra en ansökan om verkställigheten av beslutet. Innan en avvisning skickas till förvaltningsdomstolen en förfrågan om huruvida verkställigheten av ett beslut kommer att förbjudas, om man i praktiken inte tänker verkställa en avvisning omedelbart och känner till att den som ska avvisas har sökt ändring och förbud mot verkställighet av ett beslut. Förfrågan ska göras i ett så tidigt skede som möjligt före den planerade avvisningen så att förvaltningsdomstolen har tid att undersöka saken före avlägsnandet ur landet.

Den polisinrättning som svarar för att verkställa ett avlägsnande ur landet ska skicka till förvaltningsdomstolen en förfrågan om ett eventuellt förbud mot verkställighet. Tidpunkten för förfrågan, svarsinnehållet samt registratorns uppgifter antecknas i redogörelsedelen i ärendets diverseanmälan (s-anmälan) så att dessa efter behov kan konstateras i ett senare skede.

5.3 Verkställbarheten av ett avvisningsbeslut som meddelats en person som sökt internationellt skydd

I 201 § 3 mom. i utlänningslagen föreskrivs det om verkställighet av ett avvisningsbeslut i situationer där den ansökan om internationellt skydd som lämnats av den som ska avvisas har undersökts i ett normalt förfarande (UtlL 98 §).

Ett avvisningsbeslut blir verkställbart enligt samma regler som utvisningsbesluten enligt huvudregeln; efter ändringssökande har en person som ska avvisas rätt att i Finland invänta förvaltningsdomstolens beslut. När förvaltningsdomstolen har gett avslag på besvär blir avvisningsbeslutet verkställbart när beslutet har delgetts, om högsta förvaltningsdomstolen inte förbjuder verkställigheten. Besvär som anförs hos högsta förvaltningsdomstolen utgör som sådant inte ett hinder för verkställigheten.

De regler gällande frivillig återresa som tas upp i 147 a § i utlänningslagen ska beaktas på det sätt som lagts fram gällande verkställighet av ett utvisningsbeslut (punkt 3).

Den polisinrättning som svarar för att verkställa ett avlägsnande ur landet ska skicka en förfrågan om ett eventuellt förbud mot verkställighet till förvaltningsdomstolen. Tidpunkten för förfrågan, svarsinnehållet samt registratorns uppgifter antecknas i redogörelsedelen i ärendets s-anmälan så att dessa efter behov kan konstateras i ett senare skede.

5.3.1 Verkställbarheten av beslut som fattas vid påskyndade asylförfaranden

Verkställbarheten av avvisningsbeslut som fattats genom påskyndat asylförfarande avviker från det som anges ovan på följande sätt:

I 201 § 4 mom. i utlänningslagen föreskrivs att om ett avvisningsbeslut har fattats med stöd av utlänningslagens

1) 95 b § (återkallande av ansökan om internationellt skydd) eller

2) 103 § 2, 3 eller 4 punkten (avvisande av ansökan utan prövning)

får beslutet verkställas efter det att sökanden delgetts beslutet, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Enligt 201 § 5 mom. i utlänningslagen får ett beslut som

1) med stöd av 103 § 1 punkten i utlänningslagen fattats om avvisning av en utlänning som kommit från ett säkert asylland eller

2) med stöd av 104 § i utlänningslagen fattats om avvisning av en sådan utlänning vars ansökan har betraktats som uppenbart ogrundad

verkställas tidigast den åttonde dagen efter det att beslutet har delgetts sökanden, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Före verkställigheten ska det säkerställas att tidsfristen har omfattat minst fem vardagar.

Enligt 198 b § 1 mom. i utlänningslagen gäller följande: om beslut om avvisning har fattats med stöd av 95 b, 103 eller 104 §, ska ansökan om förbud mot eller avbrytande av verkställighet göras inom sju dagar från det att beslutet har delgetts sökanden. Tidsfristen ska omfatta minst fem vardagar.

Enligt 201 § 6 mom. i utlänningslagen får ett avvisningsbeslut inte verkställas på det sätt som föreskrivs i 4 och 5 mom. förrän en i 198 b § 1 mom. avsedd ansökan om verkställighetsförbud har avgjorts. Det innebär dessutom att beslutet under sju dagar inte kan verkställas i enlighet med 198 b §. Den som ska avvisas har möjlighet att under den tiden ansöka om förbud mot eller avbrytande av verkställighet. Om den som ska avvisas lämnar in en sådan ansökan har förvaltningsdomstolen sju dagar på sig att avgöra ansökan. Om förvaltningsdomstolen inte förbjuder verkställighet får beslutet verkställas efter det.

Det är också möjligt att den som ska avvisas lämnar in en ansökan om verkställighetsförbud efter tidsfristen på sju dagar. Om beslutet ännu inte har verkställts kan förvaltningsdomstolen förbjuda verkställighet, men den är då inte skyldig att fatta beslut inom sju dagar från ansökan (se HFD 26.6.2020/2818). I sådana fall följs reglerna för normalt förfarande och förvaltningsdomstolen blir före verkställighet tillfrågad om den har för avsikt att förbjuda verkställighet och samtidigt meddela den planerade tidpunkten för verkställigheten. Med andra ord: om ansökan görs för sent eller på nytt,

när förvaltningsdomstolen redan tidigare har avslagit ansökan, tillämpas de nämnda tidsfristerna inte längre på förfarandet.

Samma förfarande tillämpas också efter förvaltningsdomstolens beslut i de fall där Migrationsverkets beslut har fattats på det sätt som anges i 201 § 4 eller 5 mom. i utlänningslagen. Den som ska avvisas ska alltså i de fallen ha sju dagar på sig att göra en ansökan om verkställighetsförbud hos högsta förvaltningsdomstolen, som ska fatta beslut inom sju dagar. Beslutet får inte verkställas förrän ansökan har avgjorts.

5.4 Inverkan av en ny asylansökan på verkställigheten

En ny ansökan som gjorts före eller under verkställandet av avlägsnande ur landet avbryter verkställigheten alltid om Migrationsverket meddelar att det undersöker ansökningen materiellt. Polisen har inte befogenheter att avslå en ansökan om internationellt skydd, utan en asylansökan måste alltid sändas till Migrationsverket för avgörande innan verkställigheten fortsätter. Detta är förfarandet också i de fall där personen som ska avlägsnas ur landet fått ett verkställbart negativt beslut på en tidigare ansökan om internationellt skydd. Polisen har inte befogenheter att bedöma möjligheterna för att ansökan ska godkännas, utan ansökan måste alltid sändas till Migrationsverket för avgörande. Ett tidigare lagakraftvunnet avvisningsbeslut kan, då villkoren uppfylls, verkställas utan hinder av den första ansökningen. Den andra nya ansökningen har inverkan på verkställbarheten endast i sådana fall i vilka det avvisningsbeslut som ska verkställas har fattats på den grund att den sökande återkallat sin ansökan.

Enligt 201 § 7 mom. i utlänningslagen hindar inlämning av en andra ny ansökan som avses i 102 § inte att ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut med anledning av den tidigare nya ansökan verkställs, om det tidigare beslutet har fattats med stöd av någon annan paragraf än 95 b §.

Ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut kan således verkställas, även om Migrationsverket inte meddelat något avgörande på en andra eller senare ny ansökan. Det bör observeras att det tidigare lagakraftvunna avvisningsbeslutet ska gälla den tidigare nya ansökningen.

I 201 § 8 mom. i utlänningslagen föreskrivs att om en sökande återkallar sina besvär i ett ärende som gäller internationellt skydd, hindrar en ny ansökan enligt 102 § inte att ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut som har fattats med anledning av en tidigare ansökan verkställs.

Enligt 201 § 9 mom. i utlänningslagen hindrar en första ny ansökan som inte uppfyller de i 102 § 3 mom. föreskrivna förutsättningarna för att tas upp till prövning inte att ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut som fattats med stöd av en tidigare ansökan verkställs, om syftet med den nya ansökan bara är att direkt förhindra eller fördröja verkställigheten av avvisningsbeslutet.

Innehållet av det ovan nämnda uttrycket om att direkt förhindra eller fördröja verkställigheten av avvisningsbeslutet i 9 mom. beskrivs på följande sätt i förarbetena till lagen (RP 273/2018 rd):

I praktiken kan det vara fråga om omedelbart verkställande enligt momentet, om de praktiska förberedelserna för avlägsnandet ur landet har inletts och den beräknade tidpunkten eller dagen för avlägsnandet ur landet är känd. Vid inlämningen av den nya ansökan som avses i 102 § känner sökanden till skyldigheten att lämna landet baserad på det tidigare beslutet. En ny ansökan som inte uppfyller förutsättningarna för att tas upp till prövning, kan anses ha lämnats in bara i syfte att förhindra eller fördröja att det avvisningsbeslut som fattats med stöd av det tidigare beslutet omedelbart verkställs, om det har lämnats in först efter det att sökanden underrättats om att de praktiska förberedelserna för avlägsnandet ur landet har inletts och om den beräknade tidpunkten eller dagen för avlägsnandet. Om ansökan i en sådan situation inte uppfyller förutsättningarna för att tas upp till prövning, kan det anses att syftet varit bara att undvika att beslutet verkställs och att sökanden får fortsätta vistas i landet. Det tydligaste exemplet skulle vara, om den nya ansökningen lämnas in samma dag som avvisningsbeslutet ska verkställas. Migrationsverket som utför den preliminära prövningen av ansökan och den polis som ansvarar för att beslutet verkställs ska ha entydig tillgång till uppgiften om vilken information har underrättats till sökanden. Också sökandens rättsskydd förutsätter att informationen om att förberedelserna för avlägsnandet ur landet, innehållet i informationen och tidpunkten för när den delgav sökanden vid behov kan verifieras. Uppgiften om att informationen har delgetts sökanden kan införas exempelvis i det elektroniska ärendehanteringssystemet för utlänningsärenden (UMA). Vid prövningen av verkställandet är det viktigt att ta hänsyn till att sökandens rättsskydd förutsätter att han eller hon verkligen har haft möjlighet att lämna in ansökan tidigare.

Polisen ska i kronologisk ordning registrera de omständigheter som gäller verkställandet av avlägsnandet ur landet i redovisningsdelen av den s-anmälan som uppgjorts om ärendet i informationssystemet Patja så att de omständigheter som nämns i regeringens proposition ovan (RP 273/2018 rd) kan verifieras.

Migrationsverket ska dock i alla ovan nämnda situationer undersöka ansökan i den utsträckning att man inte bryter mot förbudet mot återsändning som avses i 147 § i utlänningslagen.

Enligt 94 § 2 mom. anses en utlänning som åberopar risk för kränkning av sina mänskliga rättigheter söka asyl, om han eller hon inte uttryckligen uppger något annat. Lagrummet ska tolkas på ett människorättsvänligt sätt som är till så stor fördel som möjligt för sökanden. Allt motstånd mot avlägsnande ur landet ska dock inte tolkas som strävande efter internationellt skydd. Till exempel i situationer där den som ska återsändas fortfarande är missnöjd med ett negativt beslut som gäller internationellt skydd och som innebär att ett avlägsnande ur landet kan verkställas, kan avlägsnandet ur landet verkställas, om det inte står klart att personen som ska avlägsnas har för avsikt att lämna en ny ansökan om internationellt skydd.

Innan avlägsnandet ur landet verkställs ska man försäkra sig om att återsändningen inte bryter mot återsändningsförbudet som avses i 147 § i utlänningslagen. Man bör försäkra sig om att det inte har skett förändringar i de förhållanden som råder i staten dit personen återsänds eller i den

avgörande- och rättspraxis som gäller staten i fråga som utgör ett hinder för återsändningen, om det har förflutit en tid sedan beslutet om avlägsnande ur landet har fattats eller bekräftats. Förfrågningar om eventuella förändringar i förhållandena i destinationsstaten riktas till Migrationsverket.

Den polisman för vilken ansökan har lagts fram svarar för att ansökan sänds till Migrationsverket för avgörande. Migrationsverket avgör denna nya ansökan. I fråga om den nya ansökan beslutar verket huruvida ett asylsamtal ska ordnas för sökanden innan ärendet avgörs. Ett samtal behöver inte ordnas, om inga nya grunder, förutom de som lagts fram i den tidigare behandlingen, har tagits upp.

I brådskande fall kan man under tjänstetid ringa jourtelefonen för det resultatområde inom Migrationsverkets asylenhet som fattat det tidigare beslutet för behandling av asylansökan (kontaktuppgifterna finns i Sinetti: utlänningsärenden, kontaktinformation för anvisningen om verkställandet av beslut om avvisning och utvisning ur landet 31.10.2018).

Migrationsverket har dessutom ett journummer (kontaktuppgifterna finns i Sinetti) som polisen ska ringa när en eventuell ny ansökan ska behandlas i samband med verkställigheten av ett avlägsnande ur landet. Gällande detta har Polisstyrelsen utfärdat ett separat brev (POL-2018–20547, 27.6.2018).

5.5 Registrering av ny ansökan

Vid mottagning av en ny ansökan ska den sökande tillfrågas vilka nya omständigheter eller grunder den sökande kan lägga fram som betydligt ökar sannolikheten för att den sökande ska betraktas som en person som åtnjuter internationellt skydd. Den sökande ska upplysas om att ett villkor för att saken ska kunna tas upp för undersökning är att den sökande av orsaker som är oberoende av honom själv inte har kunnat framföra dessa omständigheter eller grunder i anslutning till den tidigare ansökningen.

För att Migrationsverket ska kunna bedöma huruvida ansökningen uppfyller villkoren för upptagning för undersökning ska polisen anteckna de omständigheter och grunder som framförts som stöd för ansökan mer heltäckande än i fråga om den första ansökningen. I samma sammanhang ska den sökande tillfrågas varför den sökande inte berättat om de nya omständigheter eller grunder som han framfört redan i anslutning till den tidigare ansökningen eller ändringssökandet som gällde den tidigare ansökningen.

Migrationsverket har utarbetat en anvisning och en hustavla om ny ansökan som polisen bör iaktta i tillämpliga delar.

5.6 Verkställighet av avlägsnande ur landet av unionsmedborgare och därmed jämförbara personer samt deras familjemedlemmar – 201 a § i utlänningslagen

Enligt 201 a § 1 mom. i utlänningslagen kan ett avvisningsbeslut verkställas omedelbart trots att ändring har sökts, om någon avvisas med stöd av 167 § 1 punkten eller 169 § 1 mom. (äventyrande av allmän ordning och allmän säkerhet eller folkhälsan) och ärendet på goda grunder är brådskande, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Om någon avvisas med stöd av 167 § 2 eller 3 punkten i utlänningslagen (personen har oskäligt belastat Finlands socialvårdssystem genom att upprepat ty sig till utkomststöd, eller också uppfylls inte villkoren för registrering av uppehållsrätten eller utfärdande av uppehållskortet) kan avvisningsbeslutet verkställas tidigast 30 dagar efter det att beslutet har delgetts den som ska avvisas. Om ett beslut som har fattats med stöd av 167 § 3 punkten i utlänningslagen grundar sig på att den som beslutet gäller anses äventyra allmän ordning och säkerhet och om ärendet på goda grunder är brådskande, kan beslutet verkställas omedelbart trots att ändring har sökts, såvida inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat (UtlL 201 a § 2 mom.).

Om någon utvisas ur landet med stöd av 168 § eller 169 § 2 mom. i utlänningslagen, kan det överklagbara beslutet om utvisning verkställas efter att ärendet har avgjorts lagakraftvunnet. Om det behövs besvärstillstånd av högsta förvaltningsdomstolen i ärendet hindrar besvären inte verkställigheten av beslutet, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat (UtlL 201 a § 3 mom.).

Om beslut om utvisning har fattats på den grunden att den som ska utvisas anses äventyra allmän ordning eller allmän säkerhet på det sätt som föreskrivs i 156 §, får beslutet verkställas tidigast 30 dagar efter det att beslutet har delgetts, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Om det i ärendet lämnats in en ansökan om avbrytande av eller förbud mot verkställigheten får beslutet dock inte verkställas förrän den ansökan har avgjorts (UtlL 201 a § 4 mom.).

På verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning ur landet med den avvisade eller utvisade personens samtycke, innan beslutet vunnit laga kraft, tillämpas 202 § 2 mom. i utlänningslagen.

När ett beslut om avvisning eller utvisning delges ska man meddela den tid inom vilken den avvisade eller utvisade ska avlägsna sig ur landet. Denna tid ska vara minst en månad efter att beslutet delgetts, om inte välgrundade brådskande skäl föreligger för att avlägsna personen ur landet. Under denna tidsfrist kan ett beslut inte verkställas genom myndighetsåtgärder. Enligt regeringens proposition RP 205/2006 rd kan ett välgrundat brådskande skäl vara till exempel att personens vistelse i landet utgör ett hot mot allmän ordning eller allmän säkerhet.

Om ett avvisnings- eller utvisningsbeslut verkställs mer än två år efter det att beslutet fattades, ska den verkställande myndigheten hos den myndighet som fattade beslutet kontrollera om den som ska avlägsnas ur landet fortfarande utgör ett verkligt hot mot allmän ordning eller allmän säkerhet och bedöma om omständigheterna har förändrats sedan utvisningsbeslutet fattades (UtlL 201 a § 6 mom.).

I det ovan nämnda fallet säkerställer den myndighet som verkställer beslutet genom myndigheten som fattat beslutet att det hot som den som ska avlägsnas ur landet utgör för den allmänna ordningen eller säkerheten fortfarande är verkligt. Om Migrationsverket är myndigheten som har fattat beslutet, gör verket en prövning i ärendet och sänder sitt skriftliga

ställningstagande (utlåtande/e-post) till den verkställande myndigheten. Den myndighet som verkställer beslutet ska själv bedöma huruvida förhållandena efter beslutet om avlägsnande ur landet har förändrats så att beslutet inte borde verkställas.

Migrationsverkets ställningstagande kan inte anses vara ett överklagbart förvaltningsbeslut.

5.7 Inverkan av andra anhängiggjorda ansökningar om uppehållstillstånd på verkställbarheten

Enligt 40 § 3 mom. i utlänningslagen får en utlänning lagligen vistas i landet under den tid ansökan behandlas tills ärendet har avgjorts genom ett beslut som vunnit laga kraft eller ett verkställbart beslut har fattats om att utlänningen ska avlägsnas ur landet.

Den allmänna principen är att en ansökan om uppehållstillstånd inte hindrar att ett tidigare beslut om avlägsnande ur landet verkställs (RP 28/2003 rd, s. 145).

Det är vanligt att en utlänning som fått avslag på en ansökan om internationellt skydd ansöker om uppehållstillstånd på grund av exempelvis arbete eller familjeband.

Vid Migrationsverkets tillstånds- och medborgarskapsenhet har man prioriterat behandlingen och avgörandet gällande uppehållstillståndsansökningar som lämnats efter ett negativt asylbeslut. Den polisinrättning som svarar för verkställigheten ska under tjänstetid kontakta Migrationsverket per telefon gällande behandlingsfasen för en ansökan om uppehållstillstånd så att ett eventuellt uppehållstillstånd beaktas vid verkställigheten av ett avlägsnande ur landet. Verkställigheten av ett avlägsnande ur landet skjuts upp tills ansökan om uppehållstillstånd är avgjord, om Migrationsverket meddelar att personen i fråga med säkerhet kommer att få uppehållstillstånd eller om det finns omständigheter utifrån vilka avlägsnandet ur landet innan ansökan avgörs kan begränsa sökandens rättigheter mer än nödvändigt.

5.8 Krav på förflyttning till någon annan medlemsstat

Då det gäller en tredjelandsmedborgare som olagligen uppehåller sig i landet eller som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd och har ett gällande uppehållstillstånd eller annat uppehållsberättigande tillstånd som beviljats i någon annan EU-medlemsstat ska krav ställas på att personen omedelbart förflyttar sig till den andra medlemsstatens område. Om en tredjelandsmedborgare inte går med på detta eller om ett omedelbart avlägsnande av personen är nödvändigt med tanke på den allmänna ordningen och säkerheten, fattar man ett beslut om att avlägsna personen ur landet.

Enligt 151 § 1 mom. i utlänningslagen kan polisen eller gränskontrollmyndigheten fatta ett beslut om avvisning inom tre månader räknat från datum för utlänningens inresa. Oberoende av tremånadersfristen kan polisen eller gränskontrollmyndigheten besluta om avvisning också, när en tredjelandsmedborgare inte har iakttagit ett krav

enligt utlänningslagens 149 b § att bege sig till en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

6 Förbud mot och avbrytande av verkställighet

Besvärsmyndigheterna, Europeiska människorättsdomstolen (Europadomstolen, EMD) som övervakar konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Kommittén mot tortyr (CAT) som övervakar FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning samt människorättskommittén (KP-kommittén) som övervakar Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter kan förbjuda verkställigheten av ett beslut om avlägsnande ur landet eller förordna att den ska avbrytas eller något annat gällande verkställigheten.

Ett verkställighetsförbud kan också meddelas av kommittén som behandlar avskaffande av rasdiskriminering (CERD) och som övervakar internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén) som övervakar internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW) som övervakar konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, kommittén för barnets rättigheter (CRC) som övervakar konventionen om barnets rättigheter och kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning som övervakar konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Polisen iakttar undantagslöst dessa beslut och bestämmelser.

Den möjlighet som organen i FN:s avtalsstater har att meddela verkställighetsförbud grundar sig beroende på konventionen antingen på konventionen eller en bestämmelse i dess valfria protokoll.

I egenskap av verkställighetsmyndighet ska polisen i den utsträckning det är möjligt och också på eget initiativ skjuta upp tidpunkten för verkställigheten i synnerhet när det är fråga om en person som uppehållit sig länge i landet och som behöver tid för att avlägsna sig ur landet och ordna sina saker.

6.1 Förfrågningar om verkställighetsförbud hos förvaltningsdomstolen

Polisen ska på eget initiativ göra förfrågningar hos förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen (HFD) om fasen i behandlingen av en ansökan som gäller verkställighetsförbud i tillräckligt god tid före verkställigheten av avlägsnandet ur landet i de fall då ett beslut kan verkställas trots ett ändringssökande. Ett avlägsnande ur landet kan verkställas, om HFD ger avslag på en ansökan om besvärstillstånd.

Följande förfarande har avtalats med högsta förvaltningsdomstolen: Om HFD inte meddelar ett avgörande i ett ärende gällande besvärstillstånd i sin

helhet före utgången av den angivna tidpunkten i förfrågan, sänder HFD per e-post följande svar på förfrågan om verkställighet:
”Överklaganden X har i sin ansökan om besvärstillstånd yrkat på ett förbud mot att avlägsnandet ur landet verkställs. I denna fas av ärendebehandlingen är en verkställighet inte förbjuden. Behandlingen av ansökan om besvärstillstånd fortsätter hos högsta förvaltningsdomstolen”.
Meddelandet sänds till både polisen och ändringssökanden. Meddelandet innebär att polisen kan fortsätta med verkställigheten.

Om ändringssökanden innan det ovan nämnda svaret sänds, men före verkställigheten, lägger fram en ny utredning för HFD, gör HFD på tjänstens vägnar en ny bedömning av verkställighetsförbudet. Om HFD inte förbjuder verkställigheten, sänder domstolen inget separat meddelande om detta till polisen.

Om ändringssökanden för polisen lägger fram en ny utredning efter att det ovan nämnda svaret har sänts, men före verkställigheten, kan polisen per telefon eller e-post fråga HFD om utredningen har lagts fram för domstolen och om HFD med anledning av denna kommer att förbjuda verkställigheten. Efter behov ska polisen enligt prövning avbryta verkställigheten, om en utredning har lagts fram för HFD. Personen kan ännu i verkställighetsfasen lägga fram en sådan tilläggsutredning (till exempel ett dopintyg) för polisen som kan ha betydelse med tanke på så kallat brott mot återsändningsförbud, men som tills vidare inte har sänts till Migrationsverket eller förvaltningsdomstolen och vars betydelse således inte har undersökts i ett myndighetsförfarande.

6.2 Begäran om påskyndad behandling till högsta förvaltningsdomstolen

Många omständigheter påverkar i vilken ordning ärenden behandlas hos HFD. Polisen kan begära en påskyndad behandling hos HFD, men endast gällande personer vars ärende det enligt polisens prövning finns skäl att behandla i brådskande ordning. I begäran om påskyndad behandling anhåller man endast om att ett ärende ska behandlas i brådskande ordning, orsakerna eller grunderna (till exempel en riskbedömning) anges inte, om inte dessa omständigheter redan legat till grund för sökande av ändring i ett beslut (till exempel den allmänna ordningen och säkerheten).

I begäran om påskyndad behandling uppges tagande i förvar av en person, om personen tagits i förvar.

Begäran om påskyndad behandling till HFD ska primärt göras per telefon och sekundärt per e-post.

6.3 Meddelande av verkställighetsförbud som förordnats av Europadomstolen eller ett övervakningsorgan inom FN

Europeiska människorättsdomstolen eller ett övervakningsorgan inom FN kan i samband med behandlingen av besvär från en person som ska avlägsnas ur landet förordna att avlägsnandet inte får verkställas. Meddelandet om beslutet sänds till Finlands utrikesministerium som informerar om saken på avtalat sätt per e-post, fax och telefon till jouren för utlänningsärenden (enheten för utredning av utlänningsärenden) hos

tillståndsförvaltningsenheten vid polisinrättningen i Helsingfors. Övriga tider ger UM information i ärendet på avtalat sätt till allmänna ledaren hos polisinrättningen i Helsingfors eller till ledningscentralen i Helsingfors.

Enheten för utredning av utlänningsärenden hos polisinrättningen i Helsingfors eller allmänna ledaren för ledningscentralen i Helsingfors undersöker saken utan dröjsmål tillsammans med polisinrättningen som svarar för att avlägsna utlänningen ur landet och informerar parten som sköter ärendet med avlägsnande ur landet (undersökningsledaren och/eller undersökaren) om ärendet gällande verkställighetsförbud.

Om man inte kan nå de personer vid polisinrättningen som sköter ärendet, ska meddelandet sändas till den aktuella polisinrättningens lägescentral som säkerställer att verkställigheten av avlägsnandet ur landet avbryts.

Meddelandet om verkställighetsförbud ska antecknas i Patja-anmälan om ärendet så att det senare kan konstateras att meddelandet har förmedlats och när det har gjorts (från vem/till vem/när).

6.3.1 Åtgärder när ett verkställighetsförbud har inkommit

När ett meddelande om förbud mot att verkställa ett avlägsnande ur landet av en utlänning har mottagits ska polisinrättningen som svarar för verkställigheten omedelbart avbryta verkställigheten av beslutet om avlägsnande ur landet.

Verkställighetsförbuden från EMD och övervakningsorganen inom FN gäller normalt tills vidare. EMD eller ett övervakningsorgan inom FN meddelar när verkställighetsförbudet upphör med ett nytt beslut till utrikesministeriet, och ett meddelande om att verkställighetsförbudet upphör ges på samma sätt som i fråga om ett förordnande om verkställighetsförbud.

6.3.2 Begäran från Europadomstolen om tilläggsuppgifter

Om EMD eller ett övervakningsorgan inom FN inte meddelar ett verkställighetsförbud, men begär uppgifter om överklaganden (i allmänhet uppgifter om tidpunkten för återsändningen eller Eurodac-referensnumret), förmedlar UM information om detta till enheten för utredning av utlänningsärenden hos polisen i Helsingfors. Enheten tar reda på vem som är den ansvariga undersökningsledaren vid polisinrättningen och uppmanar UM att kontakta undersökningsledaren som sköter ärendet. Till UM ger undersökningsledaren de uppgifter som enligt lagen kan ges ut.

Uppgifterna ska sändas till statsombudet som företräder Finlands regering i Europadomstolen (chefen för enheten för människorättsdomstols- och människorättskonventionsärenden, OIK-40) omedelbart efter att tidpunkten för avlägsnandet ur landet har bekräftats. Ett meddelande ska också omedelbart sändas till statsombudet, om avlägsnandet ur landet senare återkallas eller skjuts upp.

7 Avlägsnande ur landet

En utlänning som ska avlägsnas ur landet är i regel skyldig att köpa en resebiljett och på egen bekostnad avlägsna sig ur landet, med andra ord att själv iaktta beslutet om avlägsnande ur landet. Detta kallas frivillig återresa. Om polisen får underrättelse om att en utlänning som meddelats beslut om avlägsnande ur landet lämnat landet frivilligt ska anteckning om detta registreras i UMA-systemet och i s-anmälan. En medellös utlänning avlägsnas ur landet på finska statens bekostnad, om inte det transportföretag som fört in utlänningen i landet svarar för returtransporten.

Transportföretaget ska informeras om personer som avlägsnas, avvisas eller utvisas ur landet. Anmälan om passagerare som utgör en risk (formulär U20) ska lämnas till alla flygbolag som anlitas av den som avlägsnas ur landet.

Om en utlänning som avlägsnas ur landet blir tvungen att med eller utan en ledsagare och inom Europeiska unionens område lämna ett flygplan för att förflytta sig till ett anslutningsflyg, ska utlänningen innan resan påbörjas skaffa ett transittillstånd från myndigheterna.

7.1 Samtal om avlägsnande ur landet

I ett samtal om avlägsnande ur landet i samband med polisundersökningen bedömer den för verkställigheten ansvariga polisen sättet för avlägsnande ur landet. I samtalet om avlägsnande ur landet görs en riskbedömning gällande den som ska avlägsnas ur landet och en bedömning av ändamålsenligheten av eventuella säkringsåtgärder.

Syftet med samtalet är att reda ut hur personen ämnar lämna landet. I bedömningen av hur personen lämnar landet fäster man uppmärksamhet vid personens inställning till verkställigheten av återsändningsbeslutet. Vid bedömningen ska också personens tidigare beteende tas i beaktande, till exempel brottshistoria och eventuella psykiska problem. I anslutning till samtalet om avlägsnande ur landet ska personen underrättas om skyldigheten att iaktta det utfärdade beslutet och lämna landet. Ärendet och utlänningens egen attityd till att han ska lämna landet ska antecknas i redovisningsdelen av s-anmälan.

Ett avlägsnande ur landet förverkligas antingen som ett övervakat avlägsnande ur landet eller genom att ledsaga den som återsänds till det destinationsland som fastställts i beslutet om avlägsnande ur landet.

I samband med samtalet om avlägsnande ur landet ska en utlänning som hör till målgruppen assisterad frivillig återresa (punkt 5.3) informeras om systemet med assisterad frivillig återresa och få material om detta samt upplysas om att mottagningstjänsterna upphör (punkt 6).

I 80 § 6 mom. i utlänningslagen står följande: Om rätten att arbeta grundar sig på en ansökan om internationellt skydd, upphör rätten att arbeta när beslutet om att utlänningen ska avlägsnas ur landet blir verkställbart eller utlänningens ansökan om internationellt skydd har förfallit.

I anslutning till samtal för avlägsnande ur landet ska en asylsökande som meddelats ett avslående asylbeslut ges Migrationsverkets skriftliga info om att rätten att arbeta upphör.

I redogörelsedelen i s-anmälan om ärendet som gäller avlägsnande ur landet ska antecknas att personen delgetts detta.

7.2 Assisterad frivillig återresa

Systemet med assisterad frivillig återresa normerades den 1 juli 2015. Föreskrifter om stöd för återresa och förutsättningarna för att få stöd finns i 31 § i mottagningslagen (lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel).

Med hjälp av frivillig återresa kan en utlänning som hör till målgruppen få stöd för sin återresa till hemlandet. Stödet inkluderar assistans med researrangemangen, ersättning av resekostnaderna samt till den person som återsänds ett bidrag i form av antingen pengar eller nyttighetsstöd. Bidrag och ersättning beviljas på ansökan av den förläggning där den som ska återsändas har registrerats som kund. På ansökan kan bidraget beviljas av Migrationsverket, om personen som ska återsändas inte längre är registrerad som kund vid en förläggning. Ett människohandelsoffer som inte har någon hemkommun kan lämna sin ansökan till förläggningen i Joutseno.

På uppdrag och under handledning av Migrationsverket svarar internationella organisationen för migration, IOM, för organiseringen av en frivillig återresa.

I samband med delgivningen av ett negativt beslut och eventuellt i samtalet om avlägsnande ur landet informerar polisen den som meddelats ett beslut om återsändning och inte har möjlighet att frivilligt återvända om möjligheten för assisterad frivillig återresa och ger dem som har rätt till assisterad frivillig återresa anvisningar om att ansöka om stöd för frivillig återresa hos sin egen förläggning eller Migrationsverket.

De som inte bedöms utgöra ett hot för sig själva, flygsäkerheten eller den allmänna ordningen och säkerheten under återresan hänvisas till alternativet assisterad frivillig återresa.

Följande hör till målgruppen för assisterad frivillig återresa:

- en asylsökande som önskar dra tillbaka sin asylansökan
- en person som fått avslag på sin asylansökan
- ett människohandelsoffer som inte har någon hemkommun i Finland
- en person som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd på grund av att hen är förhindrad att lämna landet (UtlL 51 §), ingen hemkommun i Finland
- en person som fått tillfälligt skydd (UtlL 109 §)

- en person vars ställning som åtnjutande av internationellt skydd i Finland har återkallats eller upphört och som enligt ett beslut ska utvisas

Också Migrationsverket och förläggningarna hänvisar kunder till alternativet assisterad frivillig återresa. På Migrationsverkets eller förläggningens begäran bedömer polisen i fråga om personen som hänvisats till alternativet återresa huruvida personen kan återsändas på egen hand.

Den förläggning som tagit emot en ansökan om assisterad frivillig återresa sänder genom UMA/Umarek en begäran om utlåtande till polisen. Innehållet i begäran om utlåtande har följande innehåll:

- Kan den aktuella sökanden genom programmet för assisterad frivillig återresa återvända till landet X (landet dit sökanden återvänder)?
- Har den aktuella sökanden några resedokument? Om ja, var finns de?

Begäran sänds automatiskt till den lokala polisens arbetskö i UMA. Polisen ska svara på den så snart som möjligt, dock senast inom sju dygn. Ett negativt beslut meddelas i ärendet, om polisen i sitt utlåtande inte bifaller frivillig återresa för kunden. Motiveringarna i polisens utlåtande kan uppges för kunden och ska också antecknas i beslutet. Orsaken till ett negativt utlåtande kan vara exempelvis att polisen redan har hunnit påbörja förberedelser för avlägsnande ur landet eller att kunden fortfarande är föremål för en brottsundersökning.

7.3 Övervakat avlägsnande ur landet

Det åligger polisen att avlägsna en person ur landet, om den som har meddelats ett beslut om avlägsnande ur landet inte iakttar sin skyldighet att lämna landet.

Syftet med övervakat avlägsnande ur landet är att säkerställa och övervaka att en utlänning som meddelats ett beslut om avlägsnande ur landet verkligen lämnar landet.

I fråga om en utlänning som ska avlägsnas ur landet kan de säkringsåtgärder som tas upp i 7 kap. i utlänningslagen vidtas, om det är nödvändigt för att säkerställa avlägsnandet ur landet.

Ett övervakat avlägsnande ur landet kan förverkligas till exempel genom att ålägga utlänningen att överlämna sitt resedokument till polisen (UtlL 119 §) och anmäla sig hos myndigheterna vid gränsöverskridningsstället (UtlL 118 §) där personen får sina resedokument i samband med avlägsnandet ur landet. Det är fråga om ett övervakat avlägsnande ur landet också i det fall att polisen ledsagar personen till ett gränsöverskridningsställe och övervakar att personen lämnar landet.

En utlännings egendom som finns i myndighetsbesittning överlämnas till personen innan hen lämnar landet.

7.4 Ledsagat avlägsnande ur landet

Om övervakat avlägsnande ur landet inte blir aktuellt, ledsagar polisen den person som meddelats ett beslut om avlägsnande ur landet till destinationslandet som nämns i beslutet. Återsändningar per flyg kan förverkligas med antingen reguljärflyg eller charterflyg. Ett charterflyg kan antingen vara nationellt eller gemensamma flygningar för återsändande som stöds av Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån (Frontex).

De flygningar för återsändande som stöds av Frontex samt enstaka platser på ett flyg ska alltid då det är operativt förnuftigt utnyttjas.

Ledsagare utses för en person som ska avlägsnas ur landet, om säkerheten på fortskaffningsmedlet eller verkställigheten av beslutet om avlägsnande ur landet i övrigt kräver det. Ledsagare kan också förordnas, om den person som ska återsändas tidigare uppvisat ett beteende eller gett en utsaga på basis av vilken det kan antas att personen eventuellt utgör en fara för sig själv. Det transportföretag som svarar för transporten kan också lägga fram en begäran om att ledsagare ska förordnas. Transportföretagens anvisningar om passagerare som utgör en risk ska iakttas.

De gemensamma riktlinjer för säkerhetsbestämmelser i samband med gemensamma återsändanden med flyg som anges i bilagan till rådets beslut 2004/573/EG om organisation av gemensamma flygningar för återsändande ska beaktas vid avlägsnande med flyg (UtlL 147 b §). Anvisningarna ska iakttas i alla avlägsnanden ur landet med flyg oavsett om det är fråga om medlemsstaternas gemensamma eller nationella avlägsnanden ur landet med flyg.

Antalet ledsagare ska övervägas från fall till fall. Huvudregeln är att det ska finnas minst två ledsagare för varje person som ska ledsagas. Innan man börjar organisera den ledsagade återresan ska man försöka försäkra sig om att destinationslandet tar emot personen som avlägsnas ur landet. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid flygsäkerheten.

När ledsagare förordnas för en person som avlägsnas ur landet ska man försäkra sig om att följeslagarna har tillräcklig kännedom om lagstiftningen, utfärdade anvisningar och bestämmelser i ärendet samt om maktmedelsutrustning och maktmedelsmetoder. I exceptionella fall kan någon annan än en person som fått utbildning i saken förordnas som ledsagare till exempel för att säkerställa återsändandet med ett charterflyg.

Chefen för ledsagningspatrullen svarar för ett påkallat och säkert förverkligande av verkställigheten och polisens agerande under den ledsagade resan. Av reseförordnandet ska det klart framgå vem som är ledare för ledsagningspatrullen.

Hälsotillståndet hos en person som avlägsnas ur landet kan kräva att en läkare eller sjukskötare
deltar i ledsagandet. Innan den ledsagade resan börjar ska ett läkarbesök ordnas för den som ska avlägsnas ur landet, om hälsotillståndet eller en sjukdom hos denna person kräver det. Läkaren beslutar i fråga om

hälsotillståndet hos den som avlägsnas ur landet vilka åtgärder och vilken medicinering som behövs. Polisen ska av läkaren begära en bedömning av huruvida den som ska ledsagas är i tillräckligt god kondition för att flyga och begära att en Fit-to-Travel-anteckning görs i läkarutlåtandet eller att det separata Fit-to-Travel-formuläret används i dessa situationer.

Läkemedel får inte användas för att ersätta maktmedelsutrustning i syfte att säkra verkställigheten, utan läkemedel ska alltid på basis av en medicinsk bedömning användas för behandling av hälsotillståndet eller en sjukdom. Polisen kan inte ge handräckning åt hälsovårdspersonalen som administrerar psykiaterordinerade läkemedel för en person som ska avlägsnas ur landet mot dennas vilja. Justitieombudsmannen konstaterar att en läkare i denna situation inte har någon lagstadgad rätt att för en person som avlägsnas ur landet ordinera läkemedel utan dennas samtycke (RJO Dnr 4712/15, 20.1.2016).

Om användning av maktmedel i verkställigheten av ett beslut om avlägsnande ur landet har Polisstyrelsens föreskrift (POL-2018–15326) utfärdats.

Innan ett charterflyg för återsändande avgår ska ledaren för ledsagningspatrullen hålla en startdiskussion där en genomgång görs av det kommande återsändandet samt rollerna som deltagarna i återsändandet har så att det står klart för alla deltagare hur återsändandet genomförs. Också då det gäller andra ledsagade återsändanden, i synnerhet de i vilka andra än polisanställda eller ledsagare från andra polisinrättningar deltar, ska en startdiskussion ordnas. Till startdiskussionen kallas alla som deltar i återsändandet, till exempel diskrimineringsombudsmannen, om hon har meddelat att hon övervakar återsändandet.

7.5 Resekostnader som uppstår i destinationslandet för en person som återsänds med ledsagare

Enligt en prövning som görs av undersökningsledaren eller ledaren för ledsagningspatrullen kan den som återsänds med ledsagare i kontanter få en så kallad hemresepenning, om personen i destinationslandet blir tvungen att förflytta sig till sin hemort så att en resebiljett inte med skälig ansträngning kan skaffas för resan mellan flygfältet och hemorten och den som meddelats ett beslut om återsändande inte har medel för att betala resan. Hemresepenningen uppgår vanligtvis till 50–150 euro, enligt en prövning från fall till fall kan den vara högre så att resekostnaderna täcks.

Ett skriftligt dokument ska göras om den utbetalda resepenningen, och detta undertecknas av den som återsänds samt ledsagarna. Beloppet av och syftet med penningen som getts till personen som återsänds ska framgå av dokumentet. Det undertecknade dokumentet om hemresepenningen arkiveras i enlighet med arkivreglementet som bilaga till undersökningshandlingarna. Om den hemresepenning som ges till den som återsänds tas ut från en bankomat, ska kvittot fogas till reseförvaltningssystemet M2 och kostnadsverifikatet förses med omnämnandet hemresepenning. Kvittot ska specificeras i M2-systemet på så sätt att det framgår av systemet vilken s-anmälan kvittot anknyter till.

7.6 Meddelande av inreseförbud när en utlänning inte har avlägsnat sig ur landet inom den tidsfrist som fastställts för frivillig återresa enligt 147 a §

Enligt 150 § 1 mom. i utlänningslagen ska en utlänning meddelas inreseförbud när han eller hon inte frivilligt har avlägsnat sig ur landet inom den utsatta tiden för återresan. En helhetsbedömning enligt 146 § kan visa att inreseförbud inte behöver meddelas. Enligt 151 § 2 mom. i utlänningslagen kan polisen meddela en utlänning inreseförbud för högst två år när utlänningen inte har avlägsnat sig ur landet inom den tidsfrist för frivillig återresa enligt 147 a § som fastställts för honom eller henne.

I princip ska inreseförbud således alltid meddelas när utlänningen inte har lämnat landet inom den utsatta tiden för frivillig återresa. Utifrån en helhetsbedömning kan man låta bli att meddela inreseförbud främst i de situationer där personen i god tro har försökt lämna landet inom den utsatta tiden, men där den frivilliga återresan fördröjts av praktiska orsaker.

I situationer där en utlännings besvärsprocess fortfarande pågår vid förvaltningsdomstolen efter det att tidsfristen för frivillig återresa har gått ut är resultatet av besvärsprocessen avgörande för om inreseförbud ska meddelas eller inte. Om förvaltningsdomstolen inte medger verkställighetsförbud meddelas inreseförbud innan avlägsnandet ur landet verkställs. I det fall att verkställighetsförbud meddelas ska inreseförbud meddelas om besvären ändå slutligen förkastas.

En ny ansökan utgör i princip inte en grund för att avstå från att meddela inreseförbud till följd av att den tidigare skyldigheten att lämna landet inte har iakttagits. Om en utlänning beviljas uppehållstillstånd på grundval av en ny ansökan, finns det inget behov av att meddela inreseförbud. Även om utlänningen frivilligt lämnar landet efter avslag på en ny ansökan kan inreseförbud meddelas på grundval av ett tidigare beslut.

Det mest ändamålsenliga är att meddela inreseförbud i det skede då utlänningen ska avlägsnas ur landet. Inreseförbud kan emellertid beroende på situationen meddelas också tidigare, när utlänningen påträffas. På så sätt går det att sörja för att utlänningen inte kan avlägsna sig ur landet genom myndighetsåtgärder utan att ha meddelats inreseförbud. Ett beslut om meddelande av inreseförbud får överklagas, men besvärsprocessen medför inte uppskov när det gäller att verkställa beslutet om att utlänningen ska avlägsnas ur landet.

I situationer där det anses att en utlänning inte kan avlägsnas ur landet trots ett verkställbart beslut om avlägsnande ur landet, ska inreseförbud meddelas utan dröjsmål efter det att utlänningen inte har lämnat landet inom den utsatta tidsfristen för frivillig återresa.

8 Upphörande av mottagningstjänsterna

Bestämmelser om hur länge mottagningstjänster tillhandahålls finns i 14 a § i mottagningslagen. Enligt dess 3 mom. gäller följande: ”För en tredjelandsmedborgare som inte har gjort en ansökan om assisterad frivillig återresa tillhandahålls mottagningstjänster i högst 30 dagar från det att beslutet om avlägsnande ur landet har blivit verkställbart och polisen har

informerat förläggningen om att avlägsnandet inte kan verkställas genom myndighetsåtgärder”.

Enligt 51 § 2 mom. i utlänningslagen beviljas uppehållstillstånd ”inte, om orsaken till att utlänningens återresa inte genomförs är att han eller hon inte samtycker till att återvända till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland eller att han eller hon försvårar arrangemangen för återresan”.

Om det i polisens samtal om avlägsnande ur landet eller senare framgår att polisen inte kan avlägsna en sådan tredjelandsmedborgare ur landet för vilken beslutet om avlägsnande ur landet blivit verkställbart och som själv inte går med på att iaktta sin skyldighet att återvända till sitt hemland eller sitt stadigvarande hemvistland eller som försvårar organiseringen av återresan, ska polisen utan dröjsmål meddela detta till förläggningen där den aktuella personen har registrerats som kund. Gällande detta har Polisstyrelsen utfärdat det vägledande brevet Upphörande av mottagningstjänster på det sätt som avses i 14 a § i mottagningslagen och 51 § i utlänningslagen (POL-2016–10291).

9 Säkringsåtgärder

I syfte att säkerställa verkställigheten av ett avlägsnande ur landet kan polisen vidta de administrativa säkringsåtgärder som tas upp i 7 kap. i utlänningslagen. Bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för att vidta säkringsåtgärder finns i 117 § i utlänningslagen. När de allmänna förutsättningarna uppfylls överväger undersökningsledaren vilken säkringsåtgärd som är den mest ändamålsenliga i vart och ett fall. Säkringsåtgärderna omfattar anmälningsskyldighet (UtlL 118 §), övriga skyldigheter (UtlL 119 §), ställande av säkerhet (UtlL 120 §), boendeskyldighet (UtlL 120 a §), boendeskyldighet för barn (UtlL 120 b §), förutsättningar för tagande i förvar (UtlL 121 §) och tagande av barn i förvar (UtlL 122 §).

Som en sista säkringsåtgärd kan en utlänning tas i förvar.

Ett barn under 15 år som saknar vårdnadshavare får inte tas i förvar (UtlL 122 §).

Familjer samt personer i en sårbar ställning som tagits i förvar placeras primärt på förvarsenheten i Joutseno.

Om det finns lediga platser vid förvarsenheterna, får utlänningar enligt utlänningslagen inte tas i förvar i polisens lokaler, om det inte är fråga om en situation där en utlänning tagits i förvar på ett ställe som finns på ett långt avstånd från förvarsenheterna. I detta fall får en person tas i förvar i polisens arrestlokaler högst fyra dygn.

Anvisningar om bemötande av personer som tagits i polisens förvar finns i Polisstyrelsens anvisning *Om bemötande av personer som tagits i polisens förvar* (2020/2013/5490, 1.4.2014). Giltighetstiden av anvisningen 2020/2013/5490 har förlängts genom beslut av Polisstyrelsen till och med den 31 december 2021 (POL-2020-87740, 28.12.2020).

Omhändertagande av resedokument och andra handlingar

Enligt 119 § i utlänningslagen kan en utlänning åläggas att överlämna sitt i utlänningslagens 14 § avsedda resedokument och sin resebiljett till polisen eller gränskontrollmyndigheten eller att meddela polisen eller gränskontrollmyndigheten var han eller hon är anträffbar. I regeringens proposition RP 273/2018 rd nämns de handlingar som kan betraktas som resedokument. Med resedokument avses pass, främlingspass, resedokument för flykting eller andra dokument, till exempel identitetsbevis, förutsatt att ett sådant duger som resedokument. Det väsentliga är alltså att dokumentet i fråga i sig duger som resedokument och att det innefattar rätt att resa.

Om dokumentet inte är ett sådant resedokument som avses i utlänningslagen, kan en säkringsåtgärd enligt utlänningslagen inte vidtas i fråga om dokumentet. Ett sådant dokument (t.ex. medborgarskapsintyg) kan inte heller omhändertas av polisen, om det inte finns en i lag särskilt angiven grund för omhändertagandet. I 132 § i utlänningslagen finns särskilda bestämmelser om omhändertagande av felaktiga eller förfalskade resedokument och resedokument som är avsedda att användas för lämnande av oriktiga personuppgifter, när de uppvisas eller innehas av en utlänning.

Polisen får med stöd av 6 kap. 4 § 1 mom. i polislagen i samband med en polisundersökning, när den görs för att utreda förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och avlägsnande ur landet, omhänderta ett resedokument eller något annat dokument i utlänningens besittning. Dokument som omhändertas ska i första hand kopieras som en del av polisens utredningsmaterial.

Beslut om omhändertagande av dokument ska fattas, om polisen omhändertar dokument av en utlänning för att trygga polisundersökningen. Av beslutet ska framgå uppgifter om de dokument som omhändertagits, syftet med omhändertagandet och grunderna för omhändertagandet samt en uppskattning av hur länge dokumenten kommer att vara omhändertagna, om detta går att uppskatta. Till beslutet ska fogas en besvärsanvisning för det fall att utlänningen vill anföra besvär över polisens beslut hos den behöriga förvaltningsdomstolen.

10 Omhändertagande av en asylsökandes resedokument med stöd av 95 § i utlänningslagen

Omhändertagande av en asylsökandes resedokument med stöd av 95 § i utlänningslagen ska särskiljas från den i 119 § i utlänningslagen avsedda säkringsåtgärden som anknyter till resedokument.

Med stöd av 95 § i utlänningslagen har polisen rätt att omhänderta en asylsökandes resedokument för den tid som asylprocessen tar och att hålla dokumentet i sin besittning tills den sökande beviljas uppehållstillstånd eller avlägsnar sig från landet. Resedokumentet kan vara ett pass, ett främlingspass, ett resedokument för flykting eller en annan handling, till exempel ett identitetsbevis om det kan godkännas som resedokument.

Resedokument som uppvisas av en person som ansöker om internationellt skydd omhändertas i princip alltid av myndigheten. Det är inte fråga om en säkringsåtgärd och prövning av omhändertagandets nödvändighet utförs inte i enskilda fall. Bestämmelsen ger myndigheten prövningsrätt i fråga om omhändertagandet av resedokumentet, men för att trygga det jämlika bemötandet av sökande och undvika ett tungt förvaltningsförfarande omhändertas resedokument alltid. Om omhändertagandet av resedokumentet utfärdas inget separat förvaltningsbeslut utan åtgärden är en del av asylförfarandet. Polisen ska ge ett intyg om omhändertagandet av ett resedokument.

Resedokumenten förvaras vid den polisinrättning som tar emot asylansökan och registrerar en s-anmälan om ärendet i informationssystemet Patja. I s-anmälningens redovisningsdel ska klart och entydigt antecknas var resedokumentet förvaras och vem som gjort anteckningen. Förvaringsstället ska specificeras så klart att resedokumentet med säkerhet återfinns när dokumentet behövs för avlägsnande ur landet eller när det ska lämnas tillbaka till dess innehavare. Omhändertagna resedokument ska förvaras på så sätt att kundens UMA-nummer finns i anslutning till dem.

Om ett resedokument skickas till en annan polisinrättning (till exempel för avlägsnande ur landet) eller till Migrationsverket eller Gränsbevakningsväsendet på dessa myndigheters begäran ska en tydlig anteckning göras i s-anmälningens redovisningsdel om överföringen, vart resedokumentet skickats och vem som antecknade detta.

Den myndighet som förvarar resedokumentet sörjer för att den som ansökt om internationellt skydd har möjlighet att uträtta ärenden i situationer som förutsätter verifiering av personens identitet.

11 Samarbete med olika parter i anslutning till verkställigheten

11.1 Samarbete med förläggningarna

När en person som meddelats ett beslut om återsändande måste nås för förberedelserna för avlägsnandet ur landet och man vid förläggningen där hen är skriven inte känner till hens vistelseort, kan polisen begära att förläggningen meddelar personens vistelseort så snart man får uppgifter om den. En person efterlyses för verkställigheten av beslut om avlägsnande ur landet, om personen håller sig gömd eller om hen inte kan nås.

Polisen ska före verkställigheten av ett avlägsnande ur landet informera förläggningschefen eller dennas ersättare om verkställigheten så att förläggningen känner till det kommande avlägsnandet ur landet. Förläggningschefen eller dennas ersättare informeras om att polisen sköter meddelandet om tidpunkten för återsändandet till den som ska återsändas.

Polisen kan begära att förläggningens personal ska vara närvarande och hjälpa till med att packa utlänningens saker samt med andra praktiska arrangemang när inkvarteringen upphör.

11.2 Samarbete med Brottspåföljdsmyndigheten

Brottspåföljdsmyndigheten (Rise) meddelar uppgiften om en utländsk fånge som kommer till fängelse och om fångens uppskattade frigivningstid till den polisinrättning på vilkens område fängelset ligger. Den polisinrättning som får uppgiften ska kontrollera att framställan om avvisning eller utvisning lämnats i ärendet.

Om framställan om avvisning eller utvisning inte har lämnats, ska den polisinrättning som fått Rises meddelande förmedla uppgiften om fången till den polisinrättning som gjort förundersökningen i det brottmål som lett till fängelsedomen. Den polisinrättning som gjort förundersökningen ska utan dröjsmål lämna framställan om avvisning eller utvisning till Migrationsverket. Syftet med detta förfarande är att säkerställa att ett eventuellt beslut om avlägsnande ur landet är verkställbart när fången friges.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i sitt beslut om längden av frigivandet av en rannsakningsfånge EOAK/2909/2018 fäst uppmärksamhet vid polisens och Brottspåföljdsverkets samarbete. I detta fall var myndigheterna informerade om datumet och slutligen även om klockslaget för frigivningen av rannsakningsfången. Trots detta avhämtade polisen inte rannsakningsfången, som skulle avlägsnas ur landet, senast vid frigivningstiden utan rannsakningsfången hölls frihetsberövad i fyra timmar i strid med lagen. Polisen ska försäkra sig om att en person som ska avlägsnas ur landet avhämtas från fängelset vid frigivningstidpunkten eller omedelbart efter den när de administrativa åtgärderna som anknyter till frigivningen har slutförts i fängelset.

I fråga om en utländsk fånge som är unionsmedborgare eller med stöd av 10 kapitlet i utlänningslagen en därmed jämförbar person och som har uppehållstillstånd i ett annat EU-land, har Brottspåföljdsmyndigheten möjlighet att flytta en person som meddelats beslut om avlägsnande ur landet till ett annat EU-land för att avtjäna sitt straff där. För att flyttningen av fången inte ska fördröjas av orsaker som beror på polisen ska polisen fästa uppmärksamhet på att framställan om avvisning eller utvisning görs utan dröjsmål.

Framställningen om avvisning eller utvisning och dess motivering påverkar till exempel prövningen av fångpermissioner vid Brottspåföljdsmyndigheten. Av denna anledning ska framställan om avvisning eller utvisning göras utan dröjsmål.

Brottspåföljdsmyndigheten flyttar årligen några tiotals fångar till andra stater, där de fortsätter att avtjäna sina fängelsestraff. I de fall i vilka en fånge som ska flyttas meddelats inreseförbud, skickar Brottspåföljdsmyndigheten utan dröjsmål e-post till polisinrättningen i Helsingfors på adressen palautusdeski.helsinki@poliisi.fi om att utlänningen avlägsnat sig från landet. Polisinrättningen i Helsingfors ansvarar för anteckningarna om inreseförbudet och försätter inreseförbundet i kraft.

11.3 Samarbete med myndigheterna i destinationslandet

Polisinrättningen i Helsingfors svarar för kontakterna med beskickningarna som beviljar resedokument samt utvecklar ett samarbete med dem och biträder polisinrättningarna vid identifieringen av personer som ska avlägsnas ur landet.

I allt samarbete med myndigheterna i destinationslandet bör man observera att polisen inte får avslöja vilken bakgrund en person som sökt internationellt skydd har som asylsökande.

11.4 Samarbete med UNHCR

Enligt artikel 35 i Genèvekonventionen åtar sig de fördragsslutande staterna att samarbeta med UNHCR vid fullgörandet av ifrågavarande organs uppgifter och särskilt att underlätta dess uppgift att vaka över efterlevnaden av bestämmelserna i konventionen. I syfte att iaktta samarbetsförpliktelsen ger polisen på UNHCR:s begäran uppgifter om situationen för en enskild asylsökande som ska avlägsnas ur landet. Polisen som ger uppgifterna kan med beaktande av säkerhetsaspekterna begära att de uppgifter som har getts inte lämnas ut till andra parter. Då det gäller en person som ska utvisas kan man till exempel för verkställigheten av avvisningen och säkerställandet av flygsäkerheten begära att UNHCR inte ger uppgifter om de angivna flygtidtabellerna vidare.

11.5 Samarbete med diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen har till uppgift att i alla faser övervaka hur avlägsnanden ur landet verkställs (UtlL 152 b §).

Polisinrättningarna ska se till att diskrimineringsombudsmannen i tillräckligt god tid får all information som hon har rätt att få för att sköta sina uppgifter. Närmare anvisningar om informationsbytet med diskrimineringsombudsmannen finns i bestämmelsen om ansvarsfördelningen: Föreskrift om ansvarsfördelningen mellan polisens enheter beträffande verkställandet av beslut om avlägsnande ur landet (POL-2017–5403).

Polisinrättningarna ska utse kontaktpersoner som sörjer för att de uppgifter som nämns ovan skickas till Helsingfors polisinrättning.

11.6 Hjälpsystemet för offer för människohandel

Enligt högsta förvaltningsdomstolens avgörande (HFD 2017:42) ska polisen då den verkställer offrens tillbakasändning till hemlandet samarbeta med de myndigheter i offrets hemland som ansvarar för att ta emot, skydda och bistå offren.

Arrangemangen för tillbakasändning av offer för människohandel ska vidtas i tillräckligt god tid och i samarbete med hjälpsystemets personal så att de kan informera de instanser som hjälper offer för människohandel i destinationslandet om avlägsnandet ur landet.

Om ett offer inte ger sitt samtycke till att hens uppgifter lämnas ut, ska de myndigheter som svarar för verkställigheten av avlägsnandet ur landet vidta de nödvändiga åtgärderna för att offren ska få tillgång till uppgifterna för hjälpsystemet i destinationslandet, om det är möjligt. Vid återsändande av ett människohandelsoffer ska man primärt försöka organisera en frivillig återresa. Om ett människohandelsoffer inte går med på en frivillig eller assisterad frivillig återresa, kan hen dock avlägsnas ur landet av polisen.

Närmare anvisningar om hjälp för människohandelsoffer och återsändande av offer finns i Polisstyrelsen anvisning: Ingripande i människohandel och dylika brott samt hjälp för människohandelsoffer (POL-2015–8964)

11.7 Samarbete med Institutet för hälsa och välfärd (THL)

När den som ska avlägsnas ur landet har av en allmänfarlig smittsam sjukdom ska den som planerar verkställigheten av avlägsnandet ur landet kontakta Institutet för hälsa och välfärd och säkerställa att verkställigheten inte äventyrar den ledsagades, ledsagarnas eller medpassagerarnas hälsa eller medför fara i destinationslandet. Verkställigheten av avlägsnandet ska vid behov överföras så att verkställigheten kan genomföras på ett säkert sätt. Förfrågningar om detta ska göras på Institutet för hälsa och välfärds myndighetsnummer:

- Kontaktuppgifter till THL:s smittskyddsläkare under tjänstetid: tfn 029 524 8557, tartuntatautilaakari@thl.fi.

12 Registreringar

12.1 Informationssystemet för polisärenden,

Utredningen av förutsättningarna för avlägsnande ur landet är ett förvaltningsförfarande vid vilket tillämpas polisundersökning och om denna registreras en S-anmälan i informationssystemet för polisärenden. I registreringen av ett ärende iakttas Polisstyrelsens anvisning Registrering av uppgifter i informationssystemet för polisärenden (PATJA) (2020/2013/5231)

12.2 Signalement

Utlänningslagen innehåller föreskrifter om förutsättningarna för att signalement kan tas av en utlänning. I regel tas signalementen av alla utlänningar som avlägsnas ur landet.

När en utlänning misstänks för brott tas dessutom personens personsignalement och personen registreras brottsrelaterat.

12.3 Eurodac

När en asylsökande som fått avslag på sin ansökan eller dragit tillbaka sin ansökan avlägsnas från eller lämnar medlemsstatsområdet ska uppgifterna om denna person uppdateras i Eurodac-systemet.

En separat inmatning genom EMC-programmet behövs inte längre, utan anteckningen görs genom att registrera åtgärden för att verkställa

avlägsnandet ur landet i UMA-datasystemet varifrån uppgiften uppdateras automatiskt i Eurodac-systemet. Uppdateringen görs av myndigheten som verkställer avlägsnandet ur landet (oavsett vilken myndighet som har beslutat om avlägsnandet ur landet). Det måste vara säkert att en person har avlägsnat sig från området innan uppdateringen kan göras.

Det bör observeras att skyldigheten att lägga till datumet för avlägsnande ur landet också gäller i en situation där en person på eget initiativ avlägsnar sig ur landet till följd av ett beslut om avlägsnande ur landet och polisen övervakar avlägsnandet.

I situationer där en person avlägsnar sig under övervakning eller frivilligt och via någon annan EU-medlemsstat kan uppdateringen göras först när man fått uppgifter om att sökanden de facto har avlägsnat sig från unionsområdet.

12.4 UMA

Anvisningar om anteckningar som ska göras i UMA-registret finns i Polisstyrelsens föreskrift om ansvarsfördelningen mellan polisens enheter beträffande verkställandet av beslut om avlägsnande ur landet (POL-2017–5403).

Polisöverdirektör Seppo Kolehmainen

Polisinspektör Ari Jokinen

Handlingen har undertecknats elektroniskt i dokumenthanterinssystemet. Polisen den 26.08.2021 kl. 14:56. Registratorskontoret kan verifiera underteckningen.

Distribution

Polisinrättningarna
Centralkriminalpolisen
Polisyrkeshögskolan

För kännedom

Polisstyrelsens enheter
IM/PO
IM/MMO
Utrikesministeriet
Staben för Gränsbevakningsväsendet
Migrationsverket
Riksdagens justitieombudsman
Diskrimineringsombudsmannen
Ålands polismyndighet
Sinettihandböckerna/Staben